

ad unum actum. Nam ad illum non determinatur vel applicatur per modum naturae, ut agentia naturalia, in quibus non remanet potentia ad oppositum, sed per modum liberi, & relinquendo in illa potentiam ad oppositum. Unde talis motio non habet rationem vinculi, & impedimenti, ut imaginatur arguens, sed potius resolvit ipsam indifferentiam potentiae, eamque transfert de actu primo ad secundum; quod non est eam ligare, sed solvere; nec eam impedire, sed expedire; eamque actuare & perficere, ab illa tollendo defectum potentialitatis, & suspensionis, ut infra ostendemus.

85 Ex quo patet, quam ineptum sit exemplum quod ab illo Auctore adducitur. Nam potentia loco motiva non subordinatur essentialiter visiva, sicut voluntas intellectui, nec per visum completur & redditur expedita, sicut libertas per iudicium rationis indifferens. Item caetera & compedes in fure ligato & compedito, habent rationem obicis & impedimenti, & impediunt ne potentia gressiva in actum exeat, decretum autem divinum, & motiones praedeterminantes, non impediunt, sed efficiunt quod libertas in actum secundum prorumpat, eamque transferant ab indifferentia potentiali ad actum, ac proinde, ut infra dicemus, illam actuare & perficere, non vero ligant ut impediunt. Unde principia doctrinae Thomisticae recte inter se coherent, eorumque connexio non est capiti distictis, ut Petrus a S. Joseph exillimat, sed oculis acribus visis, quae parvis est nobilitas: ut ait Augustinus 7. Confessionum, cap. 16.

86 Sed & id quoque mirabile est, ne dicam ridiculam, quod ait idem Auctor in sua Idea Theologica, lib. 1. de Deo, cap. 18. Patres scilicet Dominici, in privatis colloquiis plerumque affirmare solent, in verum sententia, postea motione physice praedeterminante, voluntatem non agere necessarium, sed tantum insubilliter, &c. Quasi vero Patres Dominicani, solum id dicant clanculum, & in angulis, ac veluti mullando, nec palam in Scholis, in Academicis, in Templis, voce scripto, in concionibus & lectionibus publicis, ubique terrarum id profitentur, & doceant? Certe alterius mundi se civem, vel ut melius dicam, novi orbis scriptorem, profiteatur necesse est solitarii iste, & fateatur nusquam se legisse Thomistas, quos impugnat, nisi oculis alienis, vel alienatis; cum non viderit apud Alvarez, Joannem a S. Thoma, Salmaticenses, & alios D. Thoma discipulos, integras disputationes & tractatus, quibus ostendant physicam praedeterminationem non tollere, sed causare; nec ledere, sed perficere libertatem & quod pejus est, ibidem asserere audent; Bannez & Alvarez, NECESSITATEM ANTECEDENTEM, PLANE INELUCTABLEM, in voluntate praenata perficere admittere; quamvis (inquit) omnes fuceri Physica praedeterminationis Defensores probare tententur, si consequenter loqui velint. Primum enim apertissime falsum est, & mera huius Auctoris impostura, vel hallucinatio. Licet enim Bannez & Alvarez cum aliis Thomistis doceant, praedeterminationem physicam esse aliquam suppositionem antecedentem, ex qua sequitur insubillibiliter liber nostrae voluntatis consensus; nusquam tamen dixerunt, immo nec somniant, illam esse necessitatem antecedentem, plane ineluctabilem, ut refert Auctor immo potius oppositum expressissime docent. Nam Bannez t. par. q. 19. art. 8. dub. 1. concl. 2. sic ait: Efficitur contingens aut liberi, si comparatur ad scientiam, vel praedestinationem, vel voluntatem Dei, sunt necessarii secundum quid, scilicet ex suppositione, quae necessitas est conditionalis, seu prima consequentia, non consequentis. Alvarez vero disp. 22. de auxilium. 40. Necessitas (inquit) futuri consensus, quae desinitur ex antecedenti decreto voluntatis divinae, NON EST NECESSITAS ABSOLUTA, SED CONDITIONALIS, ET SECUNDUM QUID, ut supra dictum est, unde actus nostri liberi qui necessario sequuntur ex huiusmodi suppositione, non sunt simpliciter necessarii sed liberi, ut ex communi sententia antiquorum disp. 25. patet.

87 Alterum etiam quod addit, non minus a veritate alienum est: nam ut fufe ostendimus infra art. 7. potest dari suppositio antecedens, se tenens ex parte causae primae, & primi principii nostrae libertatis, quae non tollit, sed causat libertatem, & quae proinde, quantum ad effectum conservandi libertatem, est virtualiter, seu aequivalenter, consequens; & talis est, ut ibidem dicemus, suppositio physice praedeterminationis.

88 Tertio probatur conclusio: Ad libertatem non requiritur, voluntatem postis omnibus natura & causalitate ad agendum praerequisitis, posse non agere in sensu composito: seu posse componere non actionem cum praerequisitis ad agendum prioritate naturae & causalitatis; sed factis est posse non agere in sensu diviso, seu voluntatem sub divina motione & applicatione, retinere potentiam ad non agendum, seu ad dissentiendum, absolute & simpliciter, ut demonstrabimus articulo sequenti, convellendo primum ac praecipuum Adversariorum funda-

mentum: At decretum praedeterminans, eisque motio, sunt de praerequisitis ad agendum, prioritate naturae & causalitatis, ut supra demonstravimus, & communitur docent nostri Thomistae; nec tollunt a voluntate mota potentiam ad dissentiendum, seu ad eliciendum actum oppositum, nam ut ait S. Prosper de vocat. gent. lib. 2. c. 9. Deus ad obediendum sibi ipsum velle se donat, ut etiam a perseverantibus illam mutabilitatem quae potest nolle, non auferat. Et D. Thom. supra relatus asserit: Quod quavis non effectus divina voluntatis non possit simul stare cum divina voluntate; tamen potentia dissentiendi effectum, simul stat cum divina voluntate. Ergo decretum praedeterminans, libertatem potentialem nostrae voluntatis non destruit.

Hanc rationem tangit idem sanctus Doctor 1. 2. q. 10. 89 artic. 4. ad 3. his verbis: Si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni quod voluntas ad illud non moveatur. (Ecce impossibilitatem componendi dissentium cum divina motione.) Non tamen est impossibile simpliciter. (Ecce potentiam absolutam ad dissentium, quam voluntas sub illa retinet.) Unde non sequitur quod voluntas a Deo ex necessitate moveatur. Ecce quomodo ad libertatem sufficit absoluta potentia ad dissentiendum, nec requiritur quod dissentis possit cum divina motione componi.

Denique probatur conclusio: De libertate creata philosophari debemus per analogiam & similitudinem ad ineratam, cum ista illius sit imago, effluxus, & participatio; sed libertas divina & creata cum divinarum decretorum immutabilitate & indefectibilitate coheret, ut Tractatu praecedenti disput. 3. art. 2. ostensum est. Ergo etiam libertas creata cum infinita eorumdem decretorum efficacia & immutabilitate stare poterit. Hanc rationem fufe ac erudite expendit Gaspar Ham Cancellarius Academiae Osenfis, Tractatu de divinis praemissionibus.

§. III.

Stabilitur tertia conclusio.

Deo tertio: decretum praedeterminans, libertatem potest perficere nostrae voluntatis perficere.

Probatur primo: Libertas nostrae voluntatis est perfectio, quando est in actu secundum, quam dum remanet in potentia & in actu primo; nam actus secundus semper excedit primum in perfectione, sicut in actualitate: Sed decretum praedeterminans facit quod libertas potentialis exeat in actum secundum, & quod voluntas sub indifferenti iudicio rationis se determinet, ut secundum liberum, & secundum determinans: Ergo eius libertatem perficit.

Confirmatur primo: Indifferentia actualis & positiva, est perfectio potentialis & privativa; nam prima est perfectio simpliciter simplex, quae in Deo formaliter reperitur, non autem secunda: sed decretum praedeterminans transfert libertatem ab indifferentia potentiali ad actum, quia facit illam actu velle, & actu in suo ordine se determinare, & reducit eam de potentia in actum, ut docent Thomistae: Ergo illam perficit.

Confirmatur & declaratur amplius: illud perficit libertatem, quod ab illa tollit aliquem defectum & imperfectionem, ut ex ipsis terminis liquet: Sed decretum praedeterminans tollit aliquem defectum & imperfectionem a libero arbitrio, scilicet potentialitatem & suspensionem, seu carentiam actus: Ergo illud perficit. Unde Fulgentius de incarnatione, & gratia cap. 20. Gratia humanum non auferat, sed sanatur; non adimitur, sed corrigitur; non remouetur, sed illuminatur; non evacuatur, sed adjuvat, atque hominis gratia non abolet, sed addeat. Quibus verbis duo illi eximii Augustini Discipuli, & gratia efficacia defensoribus accerimi, illam nobis exhibent, non solum ut libertatis amicum & conubertalem, sed etiam ut eius parentem & nutricem, quae illam fovet, conservat, nutrit, & adolefcere facit.

Secundo principaliter arguitur. Inferiora perficiuntur per subordinationem & conjunctionem ad superiora, ut patet in Luna, quae illuminatur & perficitur per conjunctionem ad Solem, in fluviiis qui crescunt & augentur dum remeant in Oceanum, & in creaturis intellectualibus, quae sanctificantur & beatificantur per amorem & conjunctionem ad Deum. Unde bellissime Marcillus Ficinus in convivium Platonis cap. 12. Qui Deum vero amore profectus fuerit, Deum inveniet & se in Deo recuperabit, quia ad suam, per quam creatus est, rediit ideam, ubi rursus reformabitur, quia idem sua perpetua coheret. Sed per decretum praedeterminans, & motionem efficacem, voluntas nostra Deo ut primo libero actu subordinatur, & conjungitur fonti & principio totius libertatis creatae, & efficaciae scilicet infinitae divinae voluntatis, quae (ut supra ostendimus) est prima creatae libertatis radix:

radix: Ergo per decretum praedeterminans, eisque motionem, libertas nostra perficitur.

95 Hanc rationem fuisse prosequitur Guillelmus Gibibus, Congregationis Oratorii insignis Theologus, in libro de libertate Dei & creaturae, ubi egregie & eleganter expendit, quod cum reliquae omnes perfectiones, eo cumulatiores sint & laetiores, quo principio suo magis accedunt, absurdum videtur dicere, quod libertas nostra, ubi ad Deum, perfectionis omnis & libertatis futuriginem, reducit, etique per praedeterminationem, & motionem efficacem actu conjungitur & subordinatur, statim effugiat & evanescat. Certe si omnis paternitas quae est in terra, ab ea quae in Deo derivatur, ut dicitur ad Ephel. 3. & si omnis sapientia defursum est descendens a Patre lumine, ut habetur Jacobi 1. Item si omnis perfectio quae simpliciter simplex appellatur, dicitur ordinem dependentiae, & subordinationem ad Deum, ut totius bonitatis & perfectionis principium; cur etiam libertas nostrae voluntatis determinatio, quae inter perfectiores simpliciter simplices numeratur, non proveniat a libera determinatione Dei, tanquam a primo totius libertatis fonte; & cur liberum per participationem, non pendebit in actu suum determinatione ab eo quod est liberum per essentiam?

96 Denique fufdetur conclusio: Omnis motio quae attemperat & accommodatur naturae subiecti quod movet, illud perficit; Sed motio decreti praedeterminans, naturae & conditioni voluntatis creatae attemperat. Ergo illam perficit. Major patet, Minor probatur. Voluntas, cum sit appetitus rationalis, potest moveri sub indifferenti iudicio rationis, & eum facultate & potentia ad oppositum; Sed motio decreti praedeterminans utrumque praestat, ut jam ostendimus, & nostri Thomistae communitur docent; Ergo naturae & conditioni voluntatis creatae attemperat. Hanc rationem tangit S. Thom. q. 6. de malo, art. 1. ad 3. his verbis: Deus movet voluntatem, IMMUTABILITER, PROPTER EFFICACIAM LIBERTATIS MOVENTIS, quae DEFICERE NON POTEST. (Ecce infirmitatibus & efficaciam divinae motionis, petam non ex Dei praesentia, futurum nostrae voluntatis consensum explorante, sed ex efficacia infinita divina voluntatis.) Sed propter naturam voluntatis mota, non inducitur necessitas, sed MANE LIBERTAS. Ecce ejus dulcedinem & suavitatem, & naturae voluntatis humanae accommodatam.

97 Confirmatur & magis illustratur haec ratio. Cum voluntas creata sit agens physicum simul & morale, nec moraliter solum, sed etiam physicum in suos actus influat, utroque modo potest a Deo moveri, moraliter scilicet, per ostensionem bonitatis; & physice, per internam applicationem & motionem. Prima motio se tenet ex parte objecti, & dicitur intentionalis & metaphorica. Secunda se tenet ex parte potentiae & vocatur realis & physica. Una convenit Deo in ratione finis ultimi; altera ei competit in ratione primi principii. Quia ergo decretum praedeterminans utroque modo movet voluntatem, nec unquam illam physice movet & applicat ad aliquem actum eliciendum, quin simul illam moraliter excitet per ostensionem bonitatis finitae & finitae, quae potest quidem eam invitare & allicere, non tamen cogere vel necessitare, accommodatur naturae & conditioni voluntatis creatae, & consequenter ejus libertatem non ledit, sed perficit.

98 Utrumque hoc genus motionis agnoscunt SS. Patres in voluntate creata. Nam S. Thom. 1. part. q. 105. art. 4. ostendit Deum movere voluntatem, non solum per modum objecti, sed etiam INTERIUS INCLINANDO. Et D. Augustinus interduam unam motionem explicat, interduam alteram. Nam de spiritu & littera cap. 34. dicit: Visum suasionem agere velint. (Ecce motionem moralem & metaphoricam) Et lib. 1. ad simplicis. q. 2. Quis, inquit, audeat dicere defuisse Deo modum vocandi, quo istam ipsam ad eum solum INTELLECTUM applicaret, voluntatemque conjungeret, sed quo se veli possit? Ecce physice motionem, ac internam mentis applicationem. Utramque etiam eleganter expressit D. Bernardus in lib. de gratia & libero arbitrio, versus finem, his verbis: Deum voluntatem applicat operi, & equis applicat voluntati.

ARTICULUS IV.

Convelluntur fundamenta adversae sententiae.

99 Duo sunt praecipua fundamenta quibus Adversarii ducuntur ad rejicienda decreta praedeterminantia, ut libertati contraria. Primum est, quia exillimat esse de ratione causae liberae, ut postis omnibus ad agendum praerequisitis, posse non agere, etiam in sensu composito, seu cum illis non actionem seu dissentium componere: Sed decretum praedeterminans juxta Thomistas, est de praerequisitis ad agendum, prioritate saltem naturae, & cum eo non potest componi dissentis vel negotio actionis; quia cum sit ab intrinseco efficacem, non potest frustrari suo effectu: Ergo tale decretum actum humanum libertatem destruit.

Theop. Genez, Tom. I.

Secundum fundamentum est hinc affine, & sumitur ex 100 doctrina Anselmi, docentis omnem suppositionem antecedentem, & quae electione sui consentia nostrae voluntatis non descendit, aliqua suppositio antecedens; & non dependet ab electione seu potestate nostrae voluntatis: Ergo libertatem destruit. Haec sunt praecipua Adversariorum fundamenta, quae breviter hic convellenda sunt. Unde fit

§. I.

Primum Adversariorum fundamentum convellitur.

101 Deo ergo primo: non esse de ratione agentis liberi, ut postis omnibus natura & causalitate ad agendum praerequisitis, posse non agere in sensu composito, seu cum illis negationem actionis componere, sed sufficere quod tunc sit potens ad non agendum in sensu diviso, seu quod negotio actionis sit tunc absolute possibilis.

Probatur primo conclusio ratione fundamentali. Ea quae secundum ordinem naturae tantum praerquiruntur ad agendum, sunt simul cum actu (prioritas enim naturae, est solum prioritas causalitatis & instantis a quo, non vero prioritas temporis & instantis in quo) unde quia quod est, quando est necesse est esse, impossibile est quod postis omnibus natura praerequisitis in agente libero ut operetur, possit non agere in sensu composito, seu negationem actionis cum illis componere, alias postea non actum cum actu, & formam cum ejus negatione conjungere.

Confirmatur: Illa quae prioritate solum naturae & causalitatis operationem antecedunt, constituunt agens liberum in ratione principii aequalis operationis; unde ficit principium actuale operationis non potest cum ejus negatione componi, ita nec illa quae prioritate solum naturae operationem agentis liberi antecedunt.

Probatur secundo: Unum ex praerequisitis ut Deus operetur ad extra, est aeternum decretum de illo opere, v. gr. de creatione mundi: Sed postea tali decreto, Deus non potest non agere in sensu composito, id est non potest componere suum decretum de creatione mundi, cum non creatione; quia se implicat, propter ipsius immutabilitatem; & nihilominus Deus liberrime creavit mundum: Ergo non est necessarium ad salvandam libertatem, quod postis omnibus natura & causalitate ad agendum praerequisitis, possit quis non agere in sensu composito.

Respondet Suarez, in libertate divina duo concipi figura: unam in quo concipitur Deus indifferens ad utramque, scilicet ad creationem mundi, vel non creationem; & aliud in quo se determinat ad ejus creationem. Ratione prioris (inquit) Deus dicitur liber; quia potest utramque in sensu composito, non vero ratione posterioris.

Sed contra primo: Divina decreta non possunt in Deo esse vel concipi ut futura; sed solum ut praesentia, & eadem a voluntate divina: ut in Tractatu de scientia Dei, contra eundem Suarez fufe ostendimus, & expresse docet D. Thomas q. 6. de verit. art. 3. ad 10. his verbis: Actus praedestinationis, cum mensuratur aeternitate, nusquam cadit in praeteritum, sicut nunquam est futurum, sed semper consideratur ut egrediens a voluntate per modum libertatis. Ergo non possunt cum fundamento in re concipi illa duo signa quae Suarez fingit in libertate Dei.

Secundo, dato & non concesso, quod illa duo signa in libertate Dei distingui possint, tamen absurdum est dicere, quod in secundo signo in quo Deus concipitur se determinare ad creationem mundi, & illam decernere, non fit nec concipitur ut liber: nam in tali signo Deus eligit creationem mundi, ut medium ad manifestandum suam gloriam & benedictionem: Electio autem est proprius actus libertatis, & benedictio, nulla potentia admittit propriam & specificam perfectionem, pro illo instanti tempore, vel rationis, aut naturae, quod reducit ad actum futurum, sed potius tunc magis perficitur & actuatur, ut patet in nobis: nam voluntas nostra, dum actu eligit, & se determinat, est perfectiori modo libera, quam dum est constituta in actu primo, & gaudet libertate & indifferentia solum potentiali: Ergo similiter in eo signo in quo actus liber concipitur ut egrediens a voluntate Dei, & divina libertas actu se determinans ad creationem mundi, Deus concipitur perfectiori modo liber, quam in alio signo, in quo juxta Suarez concipitur ut indifferens ad utramque.

Probatur tertio conclusio argumento ad hominem. In sententia Adversariorum gratia congrua est de praerequisitis ad agendum, & tamen illa non potest componi cum dissentis; vel cum negatione actionis; alioquin falleretur divina praesentia, quae praevitit hominem in his occasionalibus & circumstantiis insubillibiliter consentitur; & eadem gratia simul esset congrua & incongrua, quod implicat. Ergo non est de ratione liberi arbitrii, ut postis omnibus ad agendum praerequisitis, possit non agere in sensu composito, seu negationem actionis cum illis componere. Idem argumentum fieri potest de homine actu operante: Nam in instanti quo loquor, ipsa locutione mea jam existente,

Y. lense,

stante, & reduplicata, impossibilis est pro tunc actualis negatio locutionis, alias duo contradictoria possent esse simul, nimirum locutio, & non locutio, & idem posset simul esse & non esse; & tamen pro illo tunc, locutio mea est libera, cum libere loquar, ut supponimus: Ergo fiat libertas locutionis pro aliquo tunc, pro quo tamen non est possibile opotum, nimirum negatio locutionis; quia ad libertatem locutionis sufficit quod non locutio sit absolute possibilis: Ergo sumitur stare poterit libertas amoris v. g. in voluntate ad amandum prae-determinata, quamvis cum tali prae-determinatione non possit conjugari negatio amoris, quia ad libertatem amoris sufficit, quod non amor sit absolute possibilis.

109 Confirmatur & magis illustratur haec ratio, alio exemplo aptissimo. Dicunt enim Philosophi partem substantialem, v. g. formam, etiam extra totum, esse vere potentem ad componendum; sed in quo quaevis sensu? An ne quia extra totum sit possibilis ipsa actualis compositio? hoc sane implicitorium est, cum actualis compositio, non extra, sed solum intra totum sit possibilis sit. Solum ergo volu- quod pars extra totum sit vere potens ad componendum, in hoc sensu, quod habeat quidem potentiam ad componendum, etiam in statu quo est extra totum, licet actualis compositio in illo statu nunquam sit possibilis. Et si quaeratur quomodo haec stare possint? nempe potentiam pro hoc statu, & quod extremum pro eodem statu possibile non sit? Respondetur rationem esse, quia ad hoc ut alicui in sit pro aliquo statu seu duratione vera potentia ad aliquid, non requiritur quod illud, etiam pro illo statu seu duratione, sit possibile, sed sufficit quod sit possibile absolute; potentia enim non speciat ab extremo possibili pro omni statu, sed ab extremo possibili absolute, ut patet manifeste in Deo; ipsa namque, adhuc supposito decreto de non creando alio mundo, habet vero potentiam ad creandum alium mundum, quia alius mundus, licet supposito illo decreto possibilis non sit, est tamen possibilis absolute. Si ergo pars, etiam in statu quo est extra totum, habet veram potentiam ad componendum, licet extra totum actualis compositio possibilis non sit, per hoc praesertim quod sit possibilis absolute. Similiter etiam voluntas ad amandum prae-determinata, est vere proximeque potens ad non amandum, non quia sub illo statu sit possibilis actualis positio non amoris, sed cum tali prae-determinatione conjugabilis (hoc enim implicat in sententia Thomistarum, quia cum illa sit ab intrinseco efficaci, in-fabillibilibi habet nexum cum operatione); sed quia etiam, sicut prae-determinata dicitur ad amandum, negatio amoris est absolute possibilis.

110 Respondent Adversarii, negando Consequentiam & partem: quia inquit, in exemplis adductis de gratia congrua, & actuali locutione, impossibilitatem extremi provenit ex aliqua suppositione libera, & libertatis usum includente vel supponente, ac proinde inducit solum necessitatem & impotentiam consequentem; & secundum quid: suppositio autem decreti prae-determinantis ad amorem, ex qua provenit pro illo tunc impossibilitas negationis amoris, libertatis usum non involvit, sed illum omnino antevertit. Unde sensus compositus ex illa descendens, inducit necessitatem antecedentem, libertati contrariam. Ita Suarez tomo 1. de gratia prol. 1. cap. 6. num. 7. ubi inquit: *Distingui potest duplex sensus compositus, unus qui sit ex suppositione proveniente, alius qui ex subsequente; & quando necessitas est in sensu compositi priori modo, per se solum sensum compositum non salvatur libertas, quia illa suppositio inducit necessitatem simpliciter, & libertati contrariam, juxta doctrinam Anselmi. Quando vero suppositio est consequens, tunc optime accommodatur distinctio sensus compositi & alicui, quia necessitas in tali sensu composita non repugnat libertati.*

111 Sed haec responsio & doctrina Adversariorum, facile impugnari potest. In primis enim fallum est quod decretum prae-determinans non involvat usum libertatis; licet enim illum non includat formaliter, includit tamen illum radicaliter, seu eminenter, quia, ut supra dictum est, tale decretum oritur ab efficacia infinita divina voluntatis; quae ut docet Augustinus, magis habet in sua potestate voluntates hominum, quam ipsi homines, & quae in sententia D. Thomae, est prima radix & origo totius contingentiae & libertatis creatae. Si ergo sensus compositus, juxta Suarez, non tollit libertatem, quando involvit usum liberi arbitrii, manifestum est sensum compositum ex suppositione prae-determinationis descendente, libertati non magis obesse, quam sensum compositum proveniente a gratia congrua, vel ab ipsa libera operatione voluntatis creatae: sicut enim in gratia congrua formaliter includitur consensus conditionatus voluntatis nostrae, scientia media praesens; ita & in gratia prae-determinante includitur radicaliter, eminenter, & causaliter quia talis gratia est quidam effluxus a primo libero, & a prima totius libertatis radice procedit; unde licet non sit libera ut quod, & formaliter, est tamen libera ut quo, & causaliter, eoque fore modo quo semel dicitur vivens

ut quo, quia est instrumentum generantis ad vitam communicandam.

Præterea fallum est quod suppositio prae-determinationis physicae, omnino, seu omnibus modis, liberum nostrae voluntatis consensum antevertat, illudque adverbium omnino, additur a Suarez, loco citato, dum sententiam Thomistarum refert, ut aliquo colore possit illam impug-nare. Nam licet illum antecedit prioritate naturae & rationis, non tamen proprietate durationis & temporis: suppositio autem liberum nostrae voluntatis consensum sola prioritate naturae antecedit, libertatem non tollit, sed causat; nec illum destruit, sed adjuvat. Ratio est, quia prioritas naturae est prioritas causalitatis & originis; unde forma convenit causae, respectu effectus, vel principio actuali, respectu operationis. Sicut ergo causa non destruit aut tollit effectum, sed illum causat & perficit; ita & suppositio, sola proprietate naturae liberum nostrae voluntatis consensum antecedit, libertatem non tollit, sed causat, nec eam destruit, sed conservat. Unde etiam fallum est quod additur a Suarez, omnem scilicet suppositionem antecedentem destrueret libertatem: illa enim quae accommodatur naturali modo agendi voluntatis, & quae illum movet, & applicat sub indifferentia objectiva iudicii, & relinquendo potentiam ad opotum, solaque prioritate naturae liberum nostrae voluntatis consensum antecedit (qualis est in sententia Thomistarum suppositio decreti prae-determinantis) Libertati creatae non praevincit, sed potius illam statuit & causat; & est consequens virtuositer, ut aequivalenter, ut infra latius exponemus, impugnano secundum fundamentum adversae sententiae. Unde fit

S. II.

Cujusdam recentioris argumenti solutio.

Franciscus Annatus in libro quem pro defensione scientiae mediae editit, disp. 1. cap. 6. §. pluribus argumentis suadere conatur esse de ratione liberi agentis, positus omnibus ad agendum prae-requisitis, posse non agere in sensu composito, seu negationem actionis cum illis conjungere.

Primo sic arguit: Liberum agens, quatenus tale est, suppositus ad agendum prae-requisitis, potest agere in sensu composito. Ergo & non agere, etiam in sensu composito. Probatur Consequentia ex communi sensu Autorum, qui cum dicunt illud esse liberum agens, quod potest agere & non agere, utrumque sine dubio eodem modo usurpant, & eodem modo posse putant: Ergo si agens liberum, positus prae-requisitis ad agendum, possit agere in sensu composito, poterit etiam eodem modo non agere.

Confirmat hoc argumentum: Quia potentia illa liberi agentis, est potentia dominativa, quae datur illi optio actionis & non actionis; ut autem in illo fit perfectum dominium, debet posse conjungere non actionem cum illis circumstantiis, cum quibus conjungit actionem; alioquin non conjungit ex dominio, sed ex necessitate.

Secundo, Agere agentis liberi, est agens liberum componere cum prae-requisitis ad agendum ipsam actionem: Ergo agens liberum potest non agere, idem est ac posse absolute non componere actionem suam cum prae-requisitis ad agendum. Rursus agens liberum componere suam actionem cum prae-requisitis ad agendum, ex Didaco, est facere ut pro eodem instanti temporis simul fit in libero arbitrio, & prae-requisita ad actionem, & ipsa actio: Atque agens liberum potest absolute loquendo non componere suam actionem cum prae-requisitis ad agendum: Ergo absolute loquendo facere potest, ut pro eodem instanti temporis simul prae-requisita, & non fit actio. Denique que pro eodem instanti temporis esse prae-requisita ad agendum in libero arbitrio, & non esse actionem, est componi non actionem cum prae-requisitis ad agendum: Sed agens liberum, absolute loquendo, primum potest: Ergo & secundum: Hoc autem est posse non agere in sensu composito, significante compositionem non actionis cum prae-requisitis ad agendum: Hoc igitur potest agens liberum, & quatenusque necessitas impedit ne hoc possit, impedit ne sit liberum.

Tertio, Agens liberum debet hoc posse ad quod aliquid quando tenetur; Sed tenetur aliquid componere non actionem cum prae-requisitis omnibus ad agendum: Ergo debet hoc posse. Major est certa, quia ad impossibile nemo tenetur: Minor vero probatur. Quando aliquid quis peccat; tenetur componere negationem peccati cum prae-requisitis ad agendum, quia componere non peccatum cum prae-requisitis ad agendum, non est aliud quam facere ut eodem instanti quo sunt illa prae-requisita, sit etiam non peccatum, seu non sit peccatum: Atque homo tenetur facere ut pro eodem instanti in quo sunt prae-requisita ad peccandum, non sit peccatum, alioquin non peccaret in eodem instanti: Ergo homo tenetur componere non peccatum, seu negationem peccati, cum prae-requisitis ad peccandum.

Quar-

117 Quarto, Hoc quod est non agere, positum in definitione liberi agentis, aliter dicitur in sacris litteris & Conciliis, Removere, abjicere, dissolvere, resistere. Quibus aperte significatur, esse in potestate libera agentis, componere cum prae-requisitis ad agendum ipsum non agere: quid enim est quaevis dissentire, nisi dissentium ponere? Est autem de ratione dissentius, ut ponatur pro eodem instanti pro quo quis movetur, & incitatur ad consentium: nemo enim dissentire dicitur, antequam moveatur, neque postquam motus fuit, & obtemperavit motioni: Ergo posse dissentire, est posse ponere dissentium, pro eo instanti quo est motus, atque adeo componere dissentium cum motione.

118 Quinto, Exigimus ab Adversariis, ut distinctionem aliterum membrum exponant, cum voluntatem quam negant possit ad agendum prae-requisitis posse non agere in sensu composito, dicunt tamen posse non agere in sensu diviso? Inquam, quod est voluntatem posse non agere in sensu diviso? nempe sumendum est oppositum eius, quod est posse non agere in sensu composito, distinctio nam enim membra debent esse opposita. Et quia posse non agere in sensu composito, est facere posse ut pro eodem instanti temporis, simul fiat prae-requisita, & non actio; consequenter posse non agere in sensu diviso, non erit aliud quam facere posse ut pro alio instanti temporis, quo non sunt prae-requisita, sit non actio. Atque ita definitio liberi agentis habebit hunc sensum: agens liberum est illud quod habet potestatem agendi pro tempore quo sunt prae-requisita ad agendum, & simul habet etiam potestatem non agendi, sed pro tempore quo illa non erunt. Quasi vero sit illud agens tam necessarium de quo non liceat hoc ipsum affirmare: videlicet illius potentiam agendi, quae cum prae-requisitis positae actionis, esse etiam potentiam non agendi, pro tempore quo prae-requisita deorant.

119 Denique, Agens liberum, positus omnibus ad agendum prae-requisitis, proprie, simpliciter, & absolute dicitur potens ad non agendum: Sed non potest taliter denominari, nisi possit negationem actionis cum illis componere: Ergo &c. Minor probatur, nam potentia conjuncta cum sui effectus impossibilitate, non sufficit ad tribuendam denominationem simpliciter & absolute potentis: Ergo si positus omnibus ad agendum prae-requisitis, negatio actionis sit impossibilis, non potest agens liberum positus omnibus ad agendum prae-requisitis, proprie, simpliciter, & absolute dici potens ad non agendum.

120 Haec sunt praecipua Praestantia argumenta quae (ut considerantur patebit) neque mutant contra gratiam congruam, quam ille admittit, quam contra decretum prae-determinans, & gratiam de se efficacem, quam docent Thomistae. Nam posita gratia illa congrua, quae est de prae-requisitis ad agendum; implicat de facto ponit dissentium, & negationem actionis cum illa componi; atque, ut supra dicebamus, falleretur divina praescientia, & eadem gratia simul esset congrua & incongrua. Idem etiam patet in praedestinatione, & in dono perseverantiae, & confirmationis in gratia, quae libertatem non destruit, & tamen non possunt cum peccato & damnatione componi. Unde D. Thom. q. 23. de verit. art. 5. ad 3. *Non enim ista sunt incompatibilia: Deus vult istum salvari, & ipse potest damnari; sed ista sunt incompatibilia, Deus vult istum salvari, & ipse damnatur.* Idem docet Augustinus cap. 12. libri de corrupt. & gratia, ubi agens de perseverantiae dono quod electi ex meritis Christi recipiant, dicitur illud donum esse tale, ut non solum sine illo perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. Quod idem est ac eum tali dono non perseverantem non posse componi: Unde cap. 6. libri de bono periterv. loquens de eodem dono: *Quomodo, inquit, potest amittitur? per quod sit ut non mittatur quod possit mitti? Idem etiam ex Adversariis aperte profertur Petavius tomo 1. lib. 9. cap. 7. his verbis: Illud quod per Christi merita tribuitur donum, non solum non potest esse, sed etiam vellet quae possint; & est tale ut eo dono non nisi perseverantes sint, id est, ut certo, & quod in scholis dicitur, in-salubriter perseverantes; tamen libere gratia illi honore conferuntur, non necessario, sed tunc ut dissentire possint, si volint, quod Tridentinum scilicet Synodus, quamvis ut non dissentire velint, eodem modo perseverantiae dono perficitur. Ergo ex confessione ipsorum Adversariorum, ad libertatem non requiritur ut negatio actionis cum omnibus ad agendum prae-requisitis possit componi. Quod magis patebit ex solutione argumentorum.*

121 Ad primum ergo distinguo Antecedens liberum agens, suppositus ad agendum prae-requisitis est parte potentiae & actus primi, potest agere in sensu composito, concedo Antecedens: prae-requisitis ex parte applicationis potentiae, & actus secundi, nego Antecedens: his enim positus, liberum agens proprie loquendo non potest agere, sed de facto agit, & est in exercitio actuali sui libertatis; unde implicat, quod cum illis negationem actionis componat, alias finaliter ageret & non ageret. Itaque in sententia Thomistarum, prae-

quisita ad agendum sunt in duplici differentia: quaedam enim se tenent ex parte potentiae & actus primi, ut habitus, virtutes operative, & auxilia sufficientia, & haec, cum constituant solum principium habituale operationis, possunt indifferenter cum actione vel non actione componi: alia se tenent ex parte applicationis potentiae, & se habent per modum reductivi actu primo ad secundum; & ista, cum constituant principium negative operationis, non possunt ab ea separari, nec cum illius actione componi. Quando vero dicit arguens, quod Auctores in illa definitione liberi agentis, quia dicitur esse illud quod possit omnibus ad agendum prae-requisitis potest agere, ly potest, eodem modo, & in eodem sensu usurpatur; verum est si per ly prae-requisitis, intelligatur ea quae prae-requiruntur ex parte potentiae & actus primi: secus autem si designentur ea quae solum prae-requiruntur ex parte applicationis potentiae: his enim positus liberum agens non potest agere vel non agere, sed de facto agit, retinendo tamen potentiam ad non agendum, seu ad non continuandam actionem quam elicit. Unde

Ad confirmationem similiter dicendum est, quod potentia liberi agentis in actu primo considerati, & ut liberi libertate tantum potentiali, est potentia dominativa, quae datur illi optio actionis & non actionis: potentia vero liberi agentis in actu secundo, non habet dominium illud potentiale, sed actuale, quia actu eligit operari, retinendo potentiam ad non agendum, seu ad non continuandam actionem; & hoc secundum dominium est delictum perfectius quam procedens, quia illud includit delictum potentialitatis, & caretis seu suspensionis actus, quo illud caret, unde hoc reperitur in Deo formaliter, aliud vero solum eminenter.

Ad secundum in primis respondeo, Antecedens, prout jacet, non esse verum. Nam fallum est quod agens agentis liberi, sit agens liberum componere cum prae-requisitis ad agendum ipsam actionem; hoc enim convenit etiam agenti necessario, ut patet.

Secundo, hoc dato & non concesso, non valet Consequentia, quia ad hoc ut agens liberum possit non agere, non requiritur quod possit non componere positive actionem suam cum prae-requisitis ad agendum prioritate naturae, sed sufficit quod possit illam non componere negative, quod potest praedari, etiam quando illa prae-requisitis non sunt.

Tertio, distinguo Majorem secundi argumenti. Agens liberum componere suam actionem cum prae-requisitis ad agendum, est facere ut pro eodem instanti temporis simul sint in libero arbitrio prae-requisita ad actionem, & ipsa actio: in eodem instanti temporis formaliter, concedo: in eodem instanti temporis materialiter, nego. Solutio patebit ex statim dicendis.

Quarto, Minor ejusdem argumenti, quae assertis quod agens liberum potest absolute loquendo non componere actionem suam cum prae-requisitis ad agendum, falsa est, si per ly prae-requisitis, intelligatur ea quae prae-requiruntur ex parte actus secundi, & quae actionem sola prioritate naturae & causalitatis antecedit, ut constat ex supra dictis.

Denique, ut ostendatur hoc argumentum esse pure sophisticum, illud in Adversarium retorquere, hoc modo. Agens agentis liberi est, agens liberum componere ipsam actionem, non solum cum prae-requisitis, sed etiam cum concomitantibus, inter quae est concursus Dei simultaneus in ejus sententia: Ergo agens liberum posse non agere, idem est ac illud posse absolute non componere actionem suam cum concursu Dei simultaneo, & aliis actionem concomitantibus, & cum eo indissolubiliter connexis: Sed posse non componere actionem suam cum concursu Dei simultaneo, & aliis actionem concomitantibus, est posse cum illis componere negationem actionis: Ergo agens liberum posse non agere, idem est ac illud posse componere negationem actionis cum concursu Dei simultaneo, & aliis actionem concomitantibus, & cum ea inseparabiliter connexis, quod tamen manifestam implicat contradictionem.

Item praedestinatum salvari, est illum componere saltem cum praedestinatione: Ergo illum posse non salvari, idem est ac illum posse absolute non componere saltem cum praedestinatione: Sed posse non componere saltem cum praedestinatione, est posse cum illa componere negationem salutis: Ergo praedestinatum posse non salvari, est illum posse componere cum praedestinatione negationem salutis: quod tamen esse impossibile docent D. Thomas supra relatius, & D. Bonaventura infra referendus. Sicut ergo haec argumenta pure sophistica sunt, ut patet, ita illud quod ab Adversario proponitur, quod neque vi materiae, neque vi formae concludit.

Ad tertium concessa Majori, nego Minorem, ad cuius probationem, nego Antecedens: Ad probationem in contrarium, distinguo Majorem. Componere non peccatum cum prae-requisitis ad agendum, non est aliud quam facere ut in eodem instanti quo sunt illa prae-requisita, sit etiam non peccatum: in eodem instanti formaliter, concedo Majorem: in eodem instanti materialiter, nego Majorem: & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

325 Explicatur: posse componere unum cum alio, non est solum posse facere quod existit unum in eaduratione materialiter sumpta in qua exiit aliud, sed insuper requiritur quod illa duratio utriusque extremi coexistantiam mensuret, aut mensuratur possit. Quamvis enim iustus v. g. in eodem instanti in quo habet gratiam sanctificantem, possit pro tunc peccare lethaliter, quia gratia sanctificans, precise sumpta, & ut non est associata dono confirmacionis, non tollit potentiam ad peccandum; nihilominus idem iustus qui potest peccare in illo instanti, non potest componere gratiam cum peccato lethali: quia licet possit ponere illud in eo instanti in quo gratia existit, non tamen proat in eo existit gratia, & prout formaliter & reduplicative ejus presentiam & existentiam mensurat, sed tantum prout predicatum instans habet quod mensuraret in exercitio peccatum, si tunc haberetur. Item licet ille qui elicit actum amoris, in eodem instanti materialiter sumpto possit non amare, quia libere amat, non tamen in eodem instanti formaliter; implicat enim quod idem instans coexistantiam amoris & non amoris simul mensurat: alioqui idem posset simul esse & non esse, & contradictoria de eodem simul verificari. Idem cum proportione dicendum est de promotione ad actum amoris, quae est in eodem instanti temporis & duracionis cum illo, eumque sola prioritate naturae & casualitatis antecedit: licet enim voluntas in eodem instanti in quo est promotio ad actum amoris, possit ponere dissentium seu carentiam amoris, non tamen potest dissentire, seu non amare in sensu composito, quia non potest talem dissentium seu carentiam amoris ponere in eodem instanti formaliter sumpto, & quatenus formaliter & reduplicative mensurat promotionem & amorem, qui actu a voluntate producit, sed solum in eodem instanti materialiter sumpto, & prout abstrahit ab hoc quod ille amor sit productus vel non. Videatur Salmanticenses tom. 1. in 1. p. tract. 4. disp. 20. dubio 3. §. 6.

326 Ad quartum nego quod quando in Tridentino definitur liberum arbitrium motum & excitatum a Deo posse dissentire, significetur per hoc, esse in potestate liberi arbitrii componere ipsum non agere cum praerequisitis ad agendum. Ad probationem in contrarium, dicendum est, de ratione quidem dissentus actualis, & actu possit, esse ut existat in eodem instanti formaliter pro quo quis movetur & incitatur ad consentium: hoc tamen non esse de ratione dissentus solum possibilis, aut ponibilis, de quo solum loquitur Tridentinum in illo canone 4. sess. 6. Hic enim solum petit, quod possit existere in eodem instanti materialiter sumpto, in quo existit motus, Nam (ut supra ostendimus) ut alicui inest pro aliquo statu seu duracione vera potentia ad aliquid, non requiritur quod illud etiam pro illo statu seu duracione sit possibile, sed sufficit, quod sit possibile absolute.

327 Ad quintum jam patet solutio, constat enim ex dictis, membra hujus distinctionis: in sensu composito, & diviso, esse inter se opposita, non eo modo quo contendit arguere: ita ut posse non agere in sensu composito, sit posse facere ut pro eodem instanti temporis simul sint praerequisita, & non actio. Et posse non agere in sensu diviso, sit posse facere ut pro alio instanti temporis quo non sunt praerequisita, sit non actio (hic enim sensus Calvinisticus est, non Thomisticus, ut art. 4. ostendimus) sed modo jam explicato, ita ut posse non agere in sensu composito, sit negationem actionis posse in eodem instanti formaliter sumpto cum praerequisitis ad agendum coexistere. Possit vero non agere in sensu diviso, sit illam posse existere in eodem instanti, non formaliter, sed materialiter, considerato.

328 Ad ultimum concedo Majorem, & nego Minorem, ad cuius probationem, distinguo Antecedens. Potentia comparata cum sui effectus impossibilitate, non sufficit ad tribuendam denominationem simpliciter, & absolute potentis, si talis impossibilitas sit absoluta, & ex natura rei procedens, concedo Antecedens. Si sit solum pro aliquo statu aut duracione, & ratione aliquis suppositionis dependentis a libertate, vel a prima ejus origine & radice, nego Antecedens, & Consequentiam. Solutio patet ex supra dictis, nam (ut supra arguebamus) Deus adhuc supposito decreto de non creando alio mundo, simpliciter & absolute denominatur potens ad creando alium mundum, quia licet alius mundus, supposito illo decreto, possibilis non sit, est tamen possibilis absolute. Pars, etiam in statu quo est extra totum, habet veram potentiam ad componendam; per hoc precise quod compositio sit possibilis absolute, licet extra totum actualis compositio possibilis non sit. Et praedestinatus vere potest damnari, licet actualis damnatio nunquam possit cum praedestinatione conjungi. Unde D. Bonaventura in 1. dist. 40. quest. 2. ad 1. Quando alicui datur locus secundum praedestinationem divinam, potest quidem cadere, & locum perdere, & alius qui non est praedestinatus potest locum acquirere, & tamen nunquam hoc evenit. Et D. Thomas hic art. 6. ad 2. Li-

cet sic possibile cum qui est praedestinatus mori in peccato mortali, secundum se consideramus (id est ab intrinseca indifferentia causae proxima, etiam stante illa suppositione) tamen hoc est impossibile, posse (prout scilicet ponitur) eum esse praedestinatum. Unde non sequitur quod praedestinatio salvi possit.

ARTICULUS VII.

An omnis suppositio antecedens, seu ex libera nostra voluntatis electione non descendens destruat arbitrii libertatem?

Hunc articulum junctim procedenti, ut secundum Adversariorum fundamentum conveniamus, & mentem ac doctrinam Anselmi, qua illi maxime abutuntur in hac materia, elucidemus, ac exponamus: Unde fit

§. I.

Pars negativa statuitur: & refutatio Conciliorum & SS. Patrum firmatur.

Deo igitur: Omnis suppositio antecedens, seu ex li 149 bera nostre voluntatis electione non descendens, non destruit libertatem.

Probat primo conclusio ex Concilio Colonienfi in Enchir. Christianae institutionis de fact. ponit ubi sic habetur: Duplex est necessitas: una absoluta quam vocamus necessitatem consequentis: veluti necesse est Deum esse, Deum unum esse, hominem esse animal rationale, mortale, nam hoc aliter se habere nequaquam possunt. Alia est necessitas consequentis, quae necessario evenit dicitur non quae sua natura necessaria sunt, sed necessario sequuntur, propter procedentes causas, &c. Et haec distinctio ibidem conciliat libertatem cum divina praesentia; unde ex hoc loco efficitur argumentum desumptum ad probandum omnem suppositionem antecedentem non destruire libertatem. Necessitas enim quae est ex causis praecedentibus, oritur a suppositione antecedente, ut manifestum est: Sed necessitas orta ex causis praecedentibus non semper destruit libertatem: Ergo necesse necessitas proveniens a suppositione antecedente, Major patet, Minor vero sic ostenditur. Juxta Concilium, necessitas orta ex causis praecedentibus, est necessitas consequentiae tantum, & non consequentis, ut constat ex verbis relatis: Sed necessitas quae est tantum consequentiae, & non consequentis, non praedicit libertati, ut ibidem docet Concilium, & consentient omnes Theologi & Canonistae, ut constat ex canone: Nabuchodonosor, alias vestra §. quaresimae, 23. quest. 4. & ex Gloss. ibidem: Ergo necessitas orta ex causis praecedentibus, non semper destruit libertatem.

Probat secundo conclusio ex Anselmo, cui potissimum 130 in hac materia confidunt Adversarii. Nam Sanctus ille in libro de concordia libertatis cap. 7. in principio docet scientiam Dei esse causam rerum, & probat hac ratione quae etiam utitur Magister in 1. dist. 38. Si Deus a rebus habet scientiam, sequitur quod illa prius sua quaevis scientia, & sic a Deo non sunt a quo nequeunt esse nisi per ejus scientiam. Item cap. 10. ejusdem libri, agens de concordia praesentiae & praedestinationis cum libero arbitrio, ait: Quomodo sua voluntas utitur potestate, nihil tamens facit, quod Deus non faciat in bonis sua gratia. Ex quibus locis sic arguo. Divina scientia, juxta Anselmum, est causa futuritionis rerum, & gratia boni usus liberi arbitrii seu determinationis liberi arbitrii ad bonum: quia (inquit) nihil facit potestatem, quod Deus non faciat in bonis sua gratia: voluntas autem bene utitur libero arbitrio, & ad bonum se determinat: Ergo illam bonum usum & talem determinationem facit Deus in nobis sua gratia: Sed omnis causa est prior saltem natura & casualitate suo effectui, ut docent Philosophi & lumine naturali notum est: Ergo ex Anselmo scientia Dei est suppositio antecedens, respectu futuritionis rerum, & gratia respectu boni usus & determinationis liberi arbitrii: Sed nec Dei praesentia; nec divina gratia, tollunt vel laedunt libertatem & contingentiam rerum, ut est certum de fide, & toto illo opusculo docet Anselmus: Ergo ex doctrina Anselmi, saltem est quod omnis suppositio antecedens, & ex libera nostra voluntatis electione non descendens, destruat arbitrii libertatem.

Confirmatur: Idem Sanctus cap. 3. ejusdem libri sic habet: 131 quomodo enim quod Deus vult non potest non esse si vult voluntatem humanam nulli cogi vel prohiberi necessitate ad volendum, vel non volendum, & vult effectum sequi voluntatem, tunc necesse est voluntatem esse liberam, & esse quod vult. Quibus verbis aperte docet voluntatem divinam, ratione infinitae efficaciae quae potest, causare substantiam & modum libertatis in nostris operationibus, & efficere quod voluntas creata infallibiliter simul & libere operetur, & consequenter dari aliquam suppositionem antecedentem, quae non tollit, sed causat infallibiliter libertatem, & quae necessitatem solum consequentiae & non consequentis inducit.

Pro.

132 Probat tertio ex D. Thom. 1. p. q. 19. art. 8. ubi tertio loco hoc sibi argumentum objicit: Illud quod habet necessitatem ex priori, est necessarium absolute: sed res creata a Deo, comparatur ad voluntatem divinam, sicut ad aliquid prius a quo habent necessitatem: Sequitur ergo quod omne quod Deus vult sit necessarium absolute. Ecce ipsissime Adversariorum fundamentum, cui sic respondet. Ad tertium dicendum quod posteriora habent necessitatem juxta modum primum: unde & ea quae sunt a voluntate divina, tales necessitatem habent, qualem Deus vult ea habere; scilicet vel absolute, vel conditionaliter tantum; & sic non omnia sunt necessaria absolute. Quibus verbis S. Doct. duo docet quae Adversariorum doctrina aperte repugnant. Primum est, res omnes creatas, & consequenter actus liberos nostrae voluntatis, qui utique aliquid creatum sunt, comparari ad voluntatem divinam ut ad aliquid prius, & in eam reduci tanquam in primam & universalissimam causam. Secundum est, quod quicquid habet necessitatem ab alio priori, non est necessarium absolute. Quis (inquunt) posteriora habent necessitatem, juxta modum primum. Ex quo inferit, aliquid habere a voluntate divina necessitatem absolutam, ut Solem oriri, igem calefacere &c. Alia vero hypotheticam tantum, & conditionalem: ut praedestinatum salvari, praeventum gratis efficaciter converti, &c. Ergo falsum est, quod omnis suppositio antecedens, & de libera nostra voluntatis electione non descendens, tollat libertatem, & necessitatem antecedentem, seu absolutam inducat.

133 Confirmatur: D. Thom. ibidem sibi objicit aliud argumentum, quod etiam communiter nobis opponunt Adversarii: Omnis causa quae non potest expelli (seu cui non potest resisti) est necessitate suam effectum produci: Sed voluntas Dei non potest expelli, nec ei resisti: dicit enim Apostolus ad Rom. 9. Voluntati enim ejus quis resistit? Ergo voluntas Dei imponit rebus volentis necessitatem. Cui sic respondet: Ad secundum dicendum, quod ex hoc ipso quod nihil voluntati divina resistit, sequitur quod non solum hanc ea quae Deus vult fieri, sed quod hanc contingenter vel necessario quae sic fieri vult. Quibus verbis duo etiam docet doctrina Adversariorum directe opposita. In primis enim asserit, voluntati Dei efficaci non posse resisti, nec illam posse impediri & frustrari suo effectu. Secundo hanc, ut ita loquar, irrefragabilitatem, non solum non obesse libertati creatae, sed etiam illam firmare & statueri: si enim voluntati divinae non potest resisti, & illa velit ut libere operetur, firmum & certum est quod libere operabitur. Id ergo quod Adversarii putant maxime nocere libertati juxta D. Thom. est illud quod maxime eam firmat, fovet, & statuit, idque quod dicitur illius esse ruinam & perditionem, vel ut alii loquuntur: ejus ultimam voluntatem; idem S. Doct. asserit esse primam ejus originem & radicem. Quis ergo non videat, eos a doctrina D. Thom. peregrinari, & derelinquere fontem aequae vitae, ut sodiant sibi cisternas dissipatas, sicut dicitur Jeremia 2.

§. II.

Ratio fundamentalis exponitur.

134 Uvis & efficaciam praecipue rationis quae ducuntur Thomae ad probandum dari aliquam suppositionem antecedentem, quae libertati non praedicit, sed potius eam statuit & firmat, melius & facilius percipiatur: quare ab Adversariis, qui impossibilitatem vel necessitatem orta ex suppositione consequente, seu ex libera nostra voluntatis determinatione descendente, libertatem ejus non tollat, aut laedat? Vel alii terminis, cur id quod libertatem consequitur, & consequendo facit aliud extremum pro tunc impossibile, non praedicit libertati? Respondentur si me dubio, quia eo ipso quod libertatem consequitur est utique ipsius libertatis effectus, ac proinde potius signum libertatem ostendens, quam eam destruens. Haec est profecto omnium concors & vera responsio ex qua efficaciam argumentum desumo ad probandum omnem suppositionem antecedentem, eam praecipue quam involvit divina praedestinatio, seu decretum praedeterminans, non praedicit libertati. Si enim secundum responsonem jam datam, & juxta rei veritatem, suppositio consequens non tollit libertatem, quia est effectus illius; a fortiori suppositio antecedens divinae praedestinationis, seu decreti praedeterminantis, eam non destruet, quia ut docent Thomistae, tale decretum oritur a prima radice & principio libertatis: infinita scilicet divinae voluntatis efficaciam, ipsamque libertatem, per modum causae seu principii actualis illius antecedit: implicat autem quod aliquid libertatem antecederet aut causa libertatis, & quod libertatem destruat: nam causa effectum suum non destruit aut annihilat, sed potius illum producit, fovet, & conservat. Cum ergo Thomistae doceant decretum praedeterminans, & physican praedeterminationem ac gratiam efficaciam, quae ab illo fluunt & emanant, non aliter antecedere liberi arbitrii consentium & determina-

Theol. Comet, Tom. I.

tionem, quam per modum causae & principii actualis illius, & in tali decreto, seu praedeterminatione, & gratia efficaci, solum prioritatem naturae & casualitatis agnoscent, manifestum est juxta illorum principia, suppositionem illius quamvis antecedentem, non destruire, sed causare libertatem, & omnem necessitatem aut impossibilitatem ad ea indactam, non magis nocere libertati, quam illam quae ad suppositionem ipsius actus liberi consequitur: sicut enim haec suppositio est effectus aut signum libertatis, ita & alia est illius causa & origo: & sicut prima formaliter consequitur libertatem, ita & altera est eam consequens virtualiter, seu equivalenter, quantum ad effectum conservandi libertatem, ut in solutione argumentorum fufus expendimus.

135 Sed quia discursus iste perspicue satis intencum ostendit, haud dubie Adversarii negabant principium quod hic supponimus, nimirum talem posse esse decreti praedeterminantis & physican praedeterminationis naturam, ut libertatem antecedar, & nihilominus antecedendo causaret: hoc enim, inquit, est de ratione liberi agentis, ut ita se ad volendum & operandum determinet, quod a nulla causa superiori, salva ejus libertate, determinari possit: nam ut dicitur Eccles. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilii sui. Apposuit tibi ignem & aquam; ad quod volueris possige manum tuam &c.

Verum in hac responsione, quae est veluti summa & medulla doctrinae Molinisticae, multa improbanda & impugnanda occurrunt. In primis enim quod primo asseritur, talem videlicet non posse esse decreti praedeterminantis & physican praedeterminationis naturam, ut libertatem antecedar, & nihilominus antecedendo causaret, manifeste veritatem implicat dari vel concipi aliquam causam, quae prioritate saltem casualitatis & naturae suae effectum non antecedar, quod lumine naturali notum est, & patet inductione in omnibus causis secundis: Solem natura praedicit radium, ignis calorem, & essentia proprietates quae ab ipsa dimanant: Ergo tantum abest quod divinum decretum, ejusque influxus & motio, non possint in nobis causare libertatem, si liberi arbitrii determinationem & consentium prioritate naturae antecedar, quin potius oppositum, nec fieri nec concipi possit, & manifestam contradictionem involvat.

136 Aliud etiam quod in eadem responsione subjungitur, scilicet de ratione liberi agentis esse, ita se ad volendum & operandum determinare, ut a nulla superiori causa determinari possit, a veritate & sana doctrina non minus alienum est. Licet enim hoc cujuslibet causae creatae, etiam Angelicae, potestatem excedat, quia ut recte ait Doctor Subtilis supra relatus: Contra naturam voluntatis est, determinari a causa inferiori, quia tunc ipsa non esset superior: Non est tamen cur hujusmodi vim & potentiam supremam & omnipotentissimam causae denegemus, ut ibidem docet idem Scotus, subdens: Non est autem contra naturam voluntatis, determinari a causa superiori, scilicet Deo. Cujus disparitatis duplex ratio, estque egregia, assignari potest. Prima est, quia cum Deus sit primum liberum, & tale per effectum omnem libertatem creatam & participatam omnemque liberam nostrae voluntatis determinationem, eminentissimum & perfectissimum modo continet: magisque habet, ut inquit Augustinus, in potestate voluntatis hominum, quam ipsi suis: Si ergo creata voluntas seipsam quasi sua libertate praevenerit, potest se in consentium liberum determinare, cur omnipotens eadem sua efficacia praevenerit, idem praesare non poterit? Hanc rationem tangit D. Thom. q. 22. de verit. art. 8. his verbis: Sicut voluntas potest immutare actum suum, ita & multo amplius Deus. Potestque consurgere & illustrari discursu quo utitur Innocent. Papa in Epistola ad Concilium Carthagenis, quae uter Epistolae Augustini est ut. ubi sic rationatur: Ergo erit tibi in providendo praesentior, quam potest in te esse qui te ut esse efficit? Quem sapientissimum Pontificem imitari, similiter dicamus: Eris ne tibi ad tuos actus determinandos praesentior & potentior, quam potest in esse qui te ut esse efficit?

137 Hanc rationem brevitur ac dilucide proponit Ildephonus Michael, Zamorensis, tomo 1. in 1. p. q. 19. art. 8. cap. ult., ubi sic dicitur: Nunquam destruitur effectus per antecessorem suam causam, cum sit de essentia effectus subsequi ad causam, & sit de ratione causae antecederent praesentior: aliqua effectum, nam causa est, ut dicitur in 2. phys. corum, ad quam sequitur effectus: libertatem autem causam secundo, nisi falli velimus, vel nisi superbinamus, non debemus apprehendere ut primam & independentem, sed ut participatam, posteriorem, dependentem, & subsequantem post primam causam, ejusque decretum & influxum.

138 Secunda ratio sumitur etiam ex D. Thoma eadem q. 22. de verit. art. 9. ubi haec scribit. Ex parte voluntatis mutare actum voluntatis non potest, nisi quod operatur intra voluntatem; hoc est ipsa voluntas, & id quod est causa esse voluntatis, quod secundum fidem solus Deus est: unde solus Deus potest inclinationem voluntatis quam ei debet transferre de uno in alium.

Y. 3